

دراسة تحليلية على قصيدة " مونثير صبري " للشاعر أورخان ولي قانيق

م.د. راويار عباس جعفر الجباري

، جامعة كركوك، كلية التربية للعلوم الإنسانية، قسم اللغة التركية،

الخلاصة:

أورخان ولي قانيق، هو أحد أهم شعراء الشعر التركي الحديث في العهد الجمهوري وأحد مؤسسي تيار أو حركة غريب الشعرية، تناول في كتابة أشعاره مواضيع واقعية وفردية في نفس الوقت وكتب عن قضايا الحياة اليومية بشقيها (الإيجابية والسلبية). كان الشاعر ينال رضا قرائه ويتواصل معهم بأشعاره المفعمة بحب الحياة ويتناول جوانب الحياة بشطريها الحلوة والمررة. ينظر إلى الأمور بعين ساخرة، وإضافة روح الدعابة والسخرية إلى بعض أشعاره، نتاجاته تعكس نظرتة إلى الحياة وعالم أفكاره. عارض الشاعر الأوزان التفعيلية والمقطعية على حد سواء، وكان مناصراً للشعر الحر في أغلب كتاباته وأشعاره. ولهذه الأسباب، فإن البحث حول قصيدته التي تحمل عنوان "منتور صبري" سيكون بمثابة باب لعالمه الشعري وفتح الأفق أمام هذا النوع من الشعر. وعلى هذا السياق تم الإستعانة والإستفادة من كتاب "تحليل الشعر (النظرية والتطبيق)" للمؤلف شريف أقطاش في تحليل الشعر المذكور.

الكلمات المفتاحية: أورخان ولي قانيق، غريب، مونتر صبري، تحليل.

Keywords: Orhan Veli Kanik, Garip (Strange), Montör Sabri, Analysis.

ORHAN VELİ KANIK'IN *MONTÖR SABRİ* ADLI ŞİİRİ ÜZERİNE BİR ÇÖZÜMLEME

Dr. Rawyar Abbas Jaafar al-Jabbari, Kerkük Üniversitesi, İnsanî Bilimler Eğitim Fakültesi,
Türkçe Bölümü, rawyarabbas@uokirkuk.edu.iq (ORCID ID: 0000- 0001-7235- 4367).

ÖZET

Cumhuriyet devri Türk şiirinin önemli kalemlerinden ve Garip şiir hareketinin veya topluluğunun kurucularından biri olan Orhan Veli Kanik, şiirlerinde bireysel ve gerçekçi temaları kullanıp, toplumun günlük (olumlu-olumsuz) yaşam konularını kaleme almıştır. Şair; yaşamaktan hoşlanan, hayatın tatlı sert taraflarını birlikte ele alan, her şeye biraz alaycı bir gözle bakan yaklaşım yolu ile okuyucularla bağ kurar. Bazı şiirlerine katmış olduğu espri ve alaycı başlıklar onun düşünce dünyası ile duyuş tarzını ifade eder. Şair aruz ve hece veznine karşı çıkarak serbest şiirden yana tavır takınmıştır. Dolayısıyla Orhan Veli Kanik'ın; *Montör Sabri* adlı şiiri üzerine yapılacak bir inceleme onun dünyası için ufuk açıcı olacaktır. Bu minvalde

incelemede şiir çözümleme yöntemi üzerinden ilgili mesele ele alındı. Bu yöntem içinde Şerif Aktaş'ın; *Şiir Tahlili (Teori ve Uygulama)* başlıklı eserinden yararlandı.

Anahtar Kelimeler: Orhan Veli Kanık, Garip, *Montör Sabri*, Çözümleme.

GİRİŞ

Geleneksel bir sanat formu olan şiir (Parini; 2022: 11), Cumhuriyet Devri Çağdaş Türk Edebiyatı'nda Garip şiiri topluluğunun veya hareketinin ayrı bir mekân özelliğine sahiptir. Çünkü Tanzimat Dönemi'nden sonra aşırı olarak Batılı bir sanat anlayışla gelişen Türk şiiri; Garip şairlerin etkisi ile farklı bir boyut kazanır. Bilhassa Garip'in üç şairin ağır izleri o dönemden başlayıp yansımalarını bugüne kadar devam ettirir. Adlarını, 1941 yılında birlikte yayınladıkları *Garip* adlı şiir eserden alan grup, Orhan Veli Kanık 1914-1950, Oktay Rıfat Horozcu 1914-1988 ve Melih Cevdet Anday'dan 1915-2002 oluşur. Birbiriyle başkent Ankara'da ilk gençlik senelerinde tanışırlar. Şiirlerini farklı dergi ve gazetelerde yayınlayan genç şairler, şiirde bir arayış içindedirler. Bu arayış, Yeni Türk Edebiyatı'nda Garip şiir hareketinin (Emiroğlu; 154: 2014) veya topluluğunun doğmasına neden olur.

“1914 doğumluyum. Doğum yerim İstanbul. Tahsilimi tamamlamadım” (Veli; 2011: 316) ifadeleriyle kendini tanıtan Orhan Veli Kanık; Ankara Gazi Erkek Lisesi'nden sonra bir müddet İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü'ne devam etti 1932-36 yılları arasında, Ankara'da Posta ve Telgraf Teşkilatı, Genel Müdürlüğü'ndeki görevden sonra, 1936-42 yılları arasında askerliğini Gelibolu'da yaptı. 1945 yılında girdiği Millî Eğitim Bakanlığı, Tercüme Bürosu'ndan, “anti-demokratik bir hava esmeye başladığı” gerekçesiyle 1947 yılında istifa ederek yeniden doğduğu şehre döndü. 1941 yılında Ankara Erkek Lisesi'nden arkadaşları Oktay Rıfat Horozcu ve Melih Cevdet Anday ile ilk ortak kitapları *Garip* (Veli; 2021: 1), Türk şiirindeki en önemli yenileşme şiir topluluğunun veya hareketinin adı oldu.

Edebiyata olan merakı daha ilkokulda başlayan Orhan Veli Kanık¹; o yıllarda öğretmeni Sedat Bey'in teşviki ile *Çocuk Dünyası* adlı dergide yazdığı ilk hikâyesini yayınladı (Taşçıoğlu; 2004: 25). Lise tahsiline başladığında edebiyat öğretmeni Ahmet Hamdi Tanpınar'dan yakın ilgi görür ve onun yönlendirmesiyle yazın denemelerinde bulunur. Lise öğrencisiyken Oktay Rıfat Horozcu ve Melih Cevdet Anday'la *Sesimiz* adlı dergiyi çıkarırlar (Bezirci; 1991: 17). Orhan

¹ Orhan Veli Kanık'ın şiir divanlarının adı ve yayın yıllarıyla birlikte şöyle sıralanmıştır; *Garip* (Oktay Rıfat ve Melih Cevdet Anday) 1941, *Vazgeçemediğim* 1945, *Destan Gibi* 1946, *Yenisi* 1947, *Karşı* 1949, *Bütün Şiirleri* 1951, *Seçme Şiirler* 1997, *Beni Bu Güzel Havalarda Mahvetti* (Kendi Sesinden Şiirler) 2012 (Veli; 2021: 1).

Veli Kanık, yeni tarz şiirlerini ilk defa 15 Eylül 1937 tarihinde *Varlık* adlı dergisinde yayınlamaya başlar (Taşcıoğlu; 2004: 29). *Varlık* dergisi; onunla ilgili olarak şiirlerin başına şöyle bir açıklama koyar:

“*Varlık*’ın şiir kadrosu yeni ve kuvvetli genç imzalarla zenginleşmektedir. Aşağıda dört şiirini okuyacağınız Orhan Veli, şimdiye kadar yazılarını neşretmememiş olmasına rağmen olgun bir sanat sahibidir. Gelecek sayılarımız onun ve arkadaşları Oktay Rifat, Melih Cevdet, Mehmet Ali Sel’in şiirimize getirdikleri yeni havayı daha iyi belirtecektir” (Bezirci; 1991: 31).

Şair Orhan Veli Kanık ve arkadaşlarının başlattığı Türk şiirine yeni bir ses, eşyaya yeni bir bakış açısı getiren Garip adlı şiir hareketi veya topluluğu, kendi çağının düşünce sistemini yansıtmaya bakımından önemlidir (Geçgel; 2006: 76). Konuşma dilinin serbestliğinden yararlanarak, sıradan insanların günlük hayatını şiirleştiren Garipçiler; bu yönleriyle gerçekten Türk şiirinde bir dönemeçtirler. Şiiri bütün söz sanatlarından kurtararak, ölçü, kafiyeye ve diğer nazım şekillerine başvurmadan serbest bir anlayışla kendilerine yeni has terkip veya kalıba ulaştılar (Emiroğlu; 2014: 155). Garip şiir anlayışının geleneksel edebî sanatları dışlaması, konuşma dilini kullanmayı tercih etmesi, gerçekçi bir bakış açısına dayanması, toplumcu yönü bulunması gibi sebepler onları gözlemleme, türlü olayların ve kişilerin doğallıklar içerisinde (Taşcıoğlu; 2004: 83) aktarılmasına yön verdiler.

Orhan Veli Kanık’ın şiiri hem biçim hem de içerik özellikleri ile o dönemdeki diğer sanatçılara adeta bir karşı çıkıştır. Çünkü onun şiiri tabii sanatın ve şiirin ana kaynağı olarak iç değil dış gerçekliktedir (Orhan; 2005: 90). Gerçekçi bir dille aktardığı *Montör Sabri* adlı şiirinde alelâde insan tipini, onun günlük yaşamı, alışkanlık ve davranışlarını kaleme almıştır (Taşcıoğlu; 2004: 95). Basılan kitaplarında yer almayan “Montör Sabri” adlı şiiri Kasım 1937 yılında yazmış ve Mehmet Ali Sel takma adı imzası altında 15 Ocak 1938 tarihinde *Varlık* dergisinde yayınlanmıştır. O yıllarda bir gün meşhur Kürt Mehmet Meyhanesi’ne giden bütün sanatçılar gibi şair; oralarda *Montör Sabri* adında bir şahısla tanışır ve ertesi gün de onun ismine adı geçen şiiri yazar. Doğduğu şehirde 14 Kasım 1950 tarihinde (Veli; 2021: 1) sevenlerine veda eden Orhan Veli Kanık’ın *Montör Sabri* başlıklı şiiri şöyledir:

MONTÖR SABRİ

مونتيير صبري²

²ترجمة: راويار جباري.

<i>Montör Sabri ile</i>	مع مونتيير صبري
<i>Daima geceleyn</i>	دائماً في الليل
<i>Ve daima sokakta</i>	ودائماً في الزقاق
<i>Ve daima sarhoş konuşuyoruz.</i>	ودائماً نتحدث سكارى.
<i>O her seferinde</i>	إنه في كل مرة
<i>“Eve geç kaldım” diyor</i>	يقول "تأخرت عن المنزل"
<i>Ve her seferinde</i>	وفي كل مرة له
<i>Kolunda iki okka ekmek</i>	رغيفان من خبز في ذراعه

(Veli; 2019: 204).

Yukarıda gösterildiği gibi Orhan Veli Kanık’ın *Montör Sabri* adlı şiiri, 15 Ocak 1938 tarihinde takma ad olarak kullandığı Mehmet Ali Sel imzası ile *Varlık* dergisinde tefrika edilir. Adı geçen şiir zihniyet, yapı, tema, ahenk ve dil bakımından alttaki başlıklarla çözümlenmiştir.

ÇÖZÜMLEME:

1. Zihniyet

“Bizim ruhî hâletlerimizin” çoğunluğu olan zihinde muhakeme vardır (Tanpınar; 2016: 281). Orhan Veli Kanık’ın *Montör Sabri* adlı şiirinde toplumda herhangi bir şahsın günlük yaşam alışkanlığı ve davranışını şiirleştiren bir hayat tarzını ve anlayışını Türk şiirine eklediği görülebilir. Şiirdeki sıradan insan figürünün, günlük yaşam içerisinde ayrıntıda kalmayan küçücük olay, davranış ve söyleyiş şekli çerçevesinde şiirleştirildiği görülebilir. *Montör Sabri* başlıklı şiirde zaman, alışkanlık, küçük çalışan tipi ve basit insanın hayat mücadelesi kaleme alınmaktadır. *Montör Sabri*’nin, milletin bir bireyi olarak günlük yaşam alışkanlığına ve buluşmanın vakti-mekânı gibi yaşam biçimine saygı duyulur. Bu insanın şahsî günlük alışkanlığı ve yaşam tarzı üzerinde duran bir zihniyet varlığını *Montör Sabri* adlı şiiriyle okuyucuya canlandırır. Burada Orhan Veli Kanık, herhangi bir tipik çalışanın eve gitmek için geç kaldığı zaman nasıl telaşlandığını dile getiriyor. Gecenin geç saatlerini gözlemlemesinden hareketle değerlendiren bir dikkat ve duyarlılık hemen hissedilmektedir. Toplumsal yargılar, genel bakış açısı her yönü ile şiirin mısralarına yansır. Böylece *Montör Sabri* adlı şiiri zihni düşünce ve planından çıkarıp günlük yaşam alışkanlığı ve davranışı Yeni Türk Şiiri’ne sokmaktadır.

2. Yapı

Herhangi kurgusal metin gibi şiir de kendine has bir yapıya sahiptir. Şiirdeki yapı, ses ve anlam kaynaşmasından oluşan birimlerin bir veya birkaç tema etrafında kaynaşmasıyla oluşmaktadır. Orhan Veli Kanık'ın *Montör Sabri* adlı şiiri ise tahkiye veya öyküleme yöntemi ile kalem alınmıştır. *Montör Sabri* başlıklı şiirin yapısal hacmi, bütünü, vücudu, gövdesi vs. şekil veya biçim yönünden “kısa şiir” veya “minor poetry” (Çetin; 2008: 163) olarak sayılmaktadır.

Yapısal bakımından da tek bentten ve sekiz birimden müteşekkildir. Sekiz dizelik bentlerden oluşan nazım da “مُثَمَّنٌ & مُسَمَّمٌ” (Aça vd.; 2012: 254) olarak adlandırılır. Birimlerin oluşmasındaki ses unsuru üzerinde ahenk önemlidir. Burada birimler şöyle bir ara düzene geldikleri için bir yapıya vücut vermiştir. “Montör Sabri” ile şiirin ilk birim grubu bütün diğer yapısal birimlerle içi içe sıkı ilişki içerisindedir. Üçüncü, dördüncü ve yedinci birimlerin başlangıçları aynı ses ve vurgudan oluşmaktadır. Metnin temasındaki tipleştirilen kişi, memurun günlük yaşam alışkanlığıdır. Şiirdeki ilk iki birimde daima geceleyin geç saatlerdeki görüşmeler dile getirilmiştir. Üçüncü ve dördüncü birimlerde kişilerin her zaman ayak üstü sokakta sarhoş oldukları görülmektedir. Beşinci ve altıncı birimlerde Montör Sabri'nin her zaman “eve geç kaldım” ifadesini tekrarlar. Yedinci ve sekizinci birimlerde ise tekrar Montör Sabri'nin diğer bir alışkanlığı olan ve her seferinde kendisiyle eve götürdüğü iki okka ekmeğe vurgu yapılır. Yapısı karmaşık olmayan şiiri uzatma imkânı da oldukça azdır. Şair, şiirinde bir çalışanın tipik hayat tarzını her seferinde yaptığı davranış alışkanlıklarını kaleme aldığı şiirinin kanalıyla dile getirmektedir.

Orhan Veli Kanık'ın, *Montör Sabri* başlıklı şiiri sekiz dizeden ibarettir ve bu sekiz mısralı şiir ise yirmi beş sözcükten oluşmuştur. Bunlar da altmış dokuz ünsüz ve eli sekiz ünlü (31 ince ve 27 kalın) harfle sekiz mısralı şiirin yapısal gövdesini oluşturmaktadır.

MONTÖR SABRİ

4 hece

Montör Sabri ile

6 hece

Daima geceleyin

7 hece

Ve daima sokakta

7 hece

Ve daima sarhoş konuşuyoruz.

11 hece

<i>O her seferinde</i>	6 hece
<i>“Eve geç kaldım” diyor</i>	7 hece
<i>Ve her seferinde</i>	6 hece
<i>Kolunda iki okka ekmek</i>	9 hece

Üstte görüldüğü gibi “serbest ölçü” biçimi ile kaleme alınan *Montör Sabri* adlı şiirin dizelerinin hece sayısı eşit değildir. Bu farklılığa rağmen birinci, beşinci ve sekizinci dizeler altı hecelidir. Aynı şekilde ikinci, üçüncü ve altıncı dizeler de yedi hece ölçüsü ile yazılmıştır. Böylece adı geçen şiir tamamen serbest bir şiir olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Bununla beraber vezinle ve kafiye ile ilgili Orhan Veli Kanık; “vezinle kafiyeye bilhassa düşman değilim, yalnız onu marifet sayanlara kızıyorum. Bu mesele fazla mühim değil bence!” (Veli; 2022: 316) şeklinde görüşünü açıklamıştır.

Serbest nazım ise bentleri oluşturan mısraların hece ölçüsünün sayısı bakımından değişiklik gösteren biçimdir (Dilçin; 2016: 383). Bu tanıtımdan yola çıkarak Orhan Veli Kanık’ın *Montör Sabri* başlıklı şiiri serbest nazım ile kaleme alınmış ve şiirinin serbest nazım biçim türü olarak “karışık düzenli biçim” ile şiiri kaleme alınmıştır. Buna ek olarak serbest nazım şekilleri, Yeni Türk Şiiri’ne Fransız symbolist şairlerinin etkisiyle girdi ve Serveti Fünun döneminden (Çetin; 2008: 157) bugüne kadar yansımaları ve ele alınmasını devam ettirmektedir.

Montör Sabri adlı şiir kafiyesiz ve ölçüsüz mısralarla yazılmasına rağmen Orhan Veli Kanık, şiirinin ahengini tekrar söz ve mısralarla sağlayabilmiştir. Tekrar ise bir sözcüğü ya da mısrayı şiirin belli bölümlerinde tekrarlayarak bir ahenk bütünlüğü sağlamasıdır (Şahin; 2023: 25). Örnek olarak *Montör Sabri* adlı şiirde iki kere “Montör Sabri”, üç kere “Daima” ile “her seferinde” sözcük veya kısa cümlelerin tekrarlandığı fark edilmektedir.

3. Tema

Tem, tema, izlek vs. eşanlamlı sözcük, bir yazın ya da herhangi bir sanatsal kurguda ele alınan, genişlettilen konunun anlamca meydana geldiği yönelimdir (Püsküllüoğlu; 2025: 132). Şiirde tema ile yapı birbirinden ayrılmaz bir bütündür. “Montör Sabri” şiirinde ele alınan küçük işçinin tek düze hayatı Tanzimat Devri sonrası şairlerin sıklıkla başvurdukları temalardan biridir. “Daima”, “Ve daima”, “Her seferinde” gibi süreklilik ifade eden sözcükler toplumdaki küçük çalışanların günlük yaşantılarının tekdüzeliğini belirtir. Şiir dizeleri de tek bir imge çerçevesinde

oluşmaktadır. Bu da kişileştirme (teşhis) ile gerçekleştiren bir imge etrafından dönmektedir. Gözlemlenen işçi insanların günlük yaşamının yansıması, günümüze kadar toplumsal yaşamda rahatlıkla görülmektedir.

Zaman ve mekân temaları ise Orhan Veli Kanık'ın şiirlerinde soyut bir kavram olarak ya da başlı başına yer alan temalardan biridir. İzlek, ileti kanalı ile Orhan Veli Kanık, *Montör Sabri* adlı şiiriyle okuyucularına zaman ve mekân iletilerini de aktarır. Adı geçen şiirde zaman ve mekân teması sorunsal olarak çalışılmamıştır. Fakat belirli gece ve saat, eylem ve alışkanlık bir süreç olarak ele alınmıştır. Bu durumlara örnek olarak koyu renkle alttaki şiir dizelerinin sözcüklerinde gösterilmiştir.

MONTÖR SABRİ

Montör Sabri ile

Daima geceleyin

Ve daima sokakta

Ve daima sarhoş konuşuyoruz.

O her seferinde

“Eve geç kaldım” diyor

Ve her seferinde

Kolunda iki okka ekmek

(Veli; 2019: 204).

Kalın siyah puntoyla gösterilen sözcüklerde görüldüğü gibi zaman ve mekân temaları küçük çalışan, memur, işçi vs. insanın günlük yaşam alışkanlıkları şiirde çalışılmıştır. Böylece adı geçen şiir aynı zaman ve mekânda bir dönem içerisinde yeni ve farklı bir söyleyişi getirir. Orhan Veli Kanık'ın yeni tarzda kaleme aldığı *Montör Sabri* adlı şiiri, yaşadığı dönemi içerisinde yazdığı şiiri ile önemli bir etki alanı oluşturduğundan söz edilmiştir. Yukarıdaki şiir ise şairin oldukça yeni şiirdeki yetkinliğinin örneklerinden biri sayılabilmektedir.

4. Ahenk

Şiiri diğer edebî türlerden ayıran en önemli özelliklerinden biri “nağme” (Beyatlı; 2017: 48) olup “ses” ve “ahenk” ise şiiri nesirden ayıran en temel unsurlardır. Ahenk; şiirin sözleri, sözcükleri, dizeleri ve birim öbekleri ile bir bütün hâlinde, ideal anlamda kendi iç uyumunu

(Taşçıoğlu vs.; 2009: 173) kurarak kulağa getirdiği güzel tını ve hoş seslerden biridir. Çünkü terim ve sözcük grupları dil kurallarından çok şiire özgü söyleyişle ahenk etrafında bir araya gelmektedir. Şiirde ahenk; anlam, ses akışı, söyleyiş, ritim ve ses benzerliği ile sağlanmıştır.

“Montör Sabri” adlı şiirin birinci ile beşinci birimleri altı heceli, ikinci, üçüncü ve altıncı birimleri ise yedi heceli, dördüncü birim on bir heceli ve sekizinci birim de dokuz heceyle yazılmıştır. Orhan Veli Kanık, *Montör Sabri* başlıklı şiiri serbest ölçüsü ile yazmasına rağmen şiirindeki ahengi sözcük, bağlaç ve ses tekrarlamalarıyla sağlamıştır.

Mısra başı tekrarlanan kelimeler, şiirde değişik mısraların başında “Montör Sabri” ve “Daima” sözcüklerini iki kez tekrarlayarak karşımıza çıkarır. Bunlar alt alta oldukları için belirgin bir ahenk oluşturmuştur. Bununla beraber Montör Sabri adlı şiirin farklı mısralarının sonunda da “her seferinde” kelimesi iki kez tekrarlanmış. Ancak bunlar alt alta olmadığı için belirgin bir ahenk oluşturmamaktadır. Fakat şiirin ahenk bütünlüğüne farklı bir zenginlik sağlamıştır.

Bağlama edatları (bağlaçlar) sözcük veya cümle biçim ya da anlam yönüyle birbirine bağlayan (Khayrullah vb.; 2009: 10) görevini üstlenir. Bağlaç tekrarı, “polysyn deton” (Çetin; 2008: 253), bununla hem ahenk sağlanır hem de kelimelerin ve ifadelerin anlam ve önem ağırlıkları vurgulanır. Örnek: Orhan Veli Kanık’ın *Montör Sabri* adlı şiirinin değişik mısraların başında “ve” bağlacı iki kere tekrarlanmıştır. Fakat bu tekrarlar alt alta olmadıkları için belirgin bir ahenk oluşturmamaktadır. Ancak bu uyumsuzlukların giderilmesi hem ölçüye hem de anlama uyum getirmekle (Shareef; 2023: 1) *Montör Sabri* şiirinin yazıldığı biçime göre ahenk düzenini sağlamıştır. Böylece şair sözcük ve bağlaç tekrarlarının yolu ile şiirindeki anlam vurgusunu güçlendirmeye çalışmıştır. Yani *Montör Sabri* başlıklı şiiri aruz ve hece veznine uygun olmamasına rağmen, söz tekrarları, vurgular, ses ve ritimden yararlanılarak şiirselliğe ulaşılmıştır.

5. Dil

Şiirin dili, “doğru bir şekilde özümсенirse, bizim özel dilimizin bir parçası, dünyada yol alışımızın bir biçimi olur” (Parini; 2022: 13). Bu tariften yola çıkarak “Montör Sabri” başlıklı şiirin söz varlığını, günlük konuşma dilinde yer alan göstergelerle karşılaştırılır. Şairane söyleyiş yer verilmeyen bu şiirde sade, konuşmaya yakın bir dil söz konusudur. Birimlerin ifadesi ses ve vurgu tekrarlarıyla şiir dili hâline gelmiştir. Mısralarda küçük işçi, memur, çalışan vs. insanın

günlük yaşantısının monotonluğu kullanılan kelimelerle ifade edilir. Dizelerde sürekli tekrarlanan günlük alışkanlık davranışı üzerine şiirselliğini kurgulanmıştır.

“Dil halkla kurulan bir müessesedir. Onu gerçi halk yapar” (Veli; 2011: 111) diyen Orhan Veli Kanık; *Montör Sabri* adlı şiirini standart Türkiye Türkçesi'nin Latin alfabesi ile kaleme almıştır. Şiirleştirilen bu mısra sözcükleri arasında hiçbir bir dil sapma türlerine başvurmadiği rahatlıkla fark edilir. Yani şiir mısralarının genelinde herhangi sapma, bozuk, kaba, ağır olan bir dil türetme gibi şeyler görülmemektedir. Böylece şiir için seçilen sözcük ifadeleri ya da cümle yapılarında bilinen standart Türkiye Türkçesi'nin dilbilgisi kurallarına ve yazım kılavuzunun kurallarına da aykırı değildir.

Montör Sabri başlıklı şiirin dizelerinde başvurulan sözcükler sadece Türkçe'nin zengin kelime bankasından seçilmemiştir. Yani Türkçe sözcükleri ile beraber Fransızca, Arapça, Kürtçe ve Farsça dillerine ait kelimeler de şiirde kullanılmıştır. *Montör Sabri* adlı şiirde var olan yabancı sözcükler koyu renkle belirtilip aşağıdaki şemada gösterilmektedir:

<i>MONTÖR SABRİ</i>	Sözcük	Dil	Tür
	<i>Montör</i>	Fransızca	İsim
<i>Montör Sabri</i> ile	<i>Sabri</i>	Arapça	İsim
<i>Daima</i> geceleyn	<i>Daima</i>	Arapça	Zarf
<i>Ve daima sokakta</i>	<i>Sokak</i>	Arapça	İsim
<i>Ve daima sarhoş konuşuyoruz.</i>	<i>Sarhoş</i>	Kürtçe, Farsça	Sıfat
<i>O her seferinde</i>	<i>Sefer</i>	Arapça	İsim
“Eve geç kaldım” diyor	0	0	0
<i>Ve her seferinde</i>	<i>Ve</i>	Arapça	Bağlaç
<i>Kolunda iki okka ekmek</i>	<i>Her</i>	Kürtçe, Farsça	Sıfat
	<i>Okka</i>	Arapça	İsim

Yukarıda görüldüğü gibi *Montör Sabri* adlı şiirde başvurulan sözcüklerin ahengi, güzelliği, üslubunun akıcılığı (Çoban; 2021: 5) vs. açık ve net ifadelerle mısralar arasındaki güçlü bağ kurulmasını rahatlıkla fark edilmektedir.

SONUÇ

XX. yüzyılın dikkate değer şairlerinden biri olan Orhan Veli Kanık; Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat Horozcu ile birlikte çağdaş Türk şiirinin mühim bir safhası olan *Garip* şiir hareketini veya topluluğunu başlatmışlardır. Orhan Veli Kanık yazdığı pek çok şiirinde isimli isimsiz bir figür ya da anlatıcının ağzından bir gözlemi aktarır. Bu tarz şiirlerin önemli bir kısmı ikinci kişiye seslenen konuşma cümleleriyle kurulmuş, yer yer söz diziminde devrikleşme ve eksiltme teknikleri uygulanmıştır.

Kenter Tiyatrosu tarafından *Bir Garip Orhan Veli* adıyla şairin 99 şiirinden oluşan ve “Montör Sabri”yi de kapsayan şiirleri oyunlaştırılmış ve ilk kez 20 Ocak 1981’de İstanbul’da Müşfik Kenter tarafından canlandırılmıştır (Mungan Kasım 2011, 67). Montör Sabri şairi Orhan Veli Kanık, günlük yaşayışı içerisinde görülebilen küçük memur yaşamını şiir konusu olarak çalışmıştır. Kısa cümlelerle örgülü, küçük zaman dilimi ve mekân üzerinde toplanan dikkati, şiiri genellikle her günün “*eve geç kaldım*” diye aynı alışkanlıkla sona gelir.

Şiirlerinde yerleşen küçük insan tipi, saflık ve basitlik sanatının temelini oluşturan Orhan Veli Kanık gerçekte de fakir fukara, boyacı, garson, işçi ve basit halk tipleriyle dostluk kurmuştur. Ele aldığımız şairin yenilikçi şiirlerinden biri olan “Montör Sabri” tipleren küçük memurun basit yaşamını öyküleme yöntemiyle dile getirmiştir. Montör Sabri meyhanede geç saatlere kadar içer, sarhoş olduktan sonra kalkıp gideceği zaman koltuğunun altında kendisiyle eve götüreceği ekmeğiyle görünmektedir. Şiirde baştan sona kadar hâkim olan Montör Sabri, geçirdiği gündelik hayatına ve onun ahengine de tesir etmiştir. Serbest birimlerden oluşmasına rağmen mısralardaki tekrarlar ve ses benzerlikleri metne şiirsel ahenk katmıştır. Öyleyse kimliğinden söz ettiğimiz söyleyicinin konuşma tarzı ile tavrı, kelimelerin seçimi, ses benzerlikleri ve tonlamalarını idare eden durumdadır. Orhan Veli Kanık’ın içkiye düşkünlüğü, “Montör Sabri”den başka “Sol Elim”, “İstanbul’u Dinliyorum”, “Dalga”, “İçki”, “İhtiyarlık”, “İçelim”, “Meyhane”, “Oktay’a Mektuplar” ve “Sokakta Giderken” adlı şiirlerinde açıkça görülmektedir.

Orhan Veli Kanık; *Montör Sabri* adlı şiirinin sekizinci mısrasında “doğrudan” veya “direkt” olarak aktarma yöntemine başvurduğu okur tarafından rahatlıkla fark edilir. Örnek olarak “Eve geç kaldım” doğrudan doğruya bir aktarmadır ve şair başvurduğu bu üç kelimeyi bile tırnak işareti içine alıp okuyucularına göstermektedir.

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'nin usta şairlerinden biri olarak okurların karşısına çıkan Orhan Veli Kanık; *Montör Sabri* başlıklı şiiri ile daha önce ifade edildiği gibi, onun şiiri şiir üslubunun bütün hudutlarını ihlal edip gelenek görenekten çıktığı, hiç yorulmadan fark edilmektedir. Üslup veya stilistik, herhangi bir şahsın duygu, düşünce ve hayallerini sözle ya da yazıyla ifade ediş biçimidir (Çetin; 2008: 196). Bu tanımdan hareket ederek *Montör Sabri* adlı şiir yalın üslup ile süssüz ve kısa cümlelerle kaleme alınmıştır. Yalın üslup ise herhangi bir “anlatımda gereksiz süsten kaçınma” (Ateş; 2007: 137) anlamına gelir. Yalın, açık bir üslup ve serbest ölçüyle küçük insanın günlük yaşam alışkanlığı üzerine kaleme alınan *Montör Sabri* adlı şiir klasik anlayıştan farklı bir şekilde ele alınmıştır. Son olarak *Montör Sabri* adlı şiirinin başlığı ile mısra içerikleri birbirleriyle örtüşmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmet Hamdi Tanpınar; *Edebiyat Dersleri*, (Haz. Abdullah Uçman), Dergâh Yayınları, 4. baskı, İstanbul, Kasım 2016.
- Ali Püsküllüoğlu; *Edebiyat Sözlüğü*, Arkadaş Yayınevi, 1. baskı, Ankara, 2015.
- Asım Bezirci; *Orhan Veli*, Altın Kitaplar Yayınevi, 8. basım, İstanbul, 1991.
- Cem Dilçin; *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dili Kurumu Yayınları, 11. baskı, Ankara, 2016.
- Hamdi Latif Khayrullah& Mohammed Ali Shareef; “Türkçede Edatlar Karşılaştırma Deneme”, *Kirkuk University Journal- Humanity Studies*, Cilt 4, Sayı 1, Kerkük, 2009.
- Hulusi Geçgel; *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Geliştirilmiş ikinci baskı, Ankara, Aralık 2006.
- Jay Parini; *Şiir Neden Önemlidir?*, (Çev. Güven Turan), Yapı Kredi Yayınları, 1. baskı, İstanbul, Kasım 2022.
- Kemal Ateş; *Türk Dili*, İmge Kitabevi, 7. baskı, Ankara, Eylül 2007.
- M Orhan Okay; *Poetika Dersleri*, Hece Yayınları, Ankara, 2005.
- Mehmet Aça, Haluk Gökalp ve İsa Kocakaplan; *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatına Tür ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yayınları, 3. baskı, İstanbul, Ekim 2012.
- Mohammed Ali Shareef; “Kerküklü (Nevres, Bedrî ve Örfî) Divan Şairlerinin Gazellerinde Aruz İşlemlerinin Kullanımı”, *Kirkuk University Journal- Humanity Studies*, Cilt 7, Sayı 1, Kerkük, 2023.
- Murathan Mungan; *Bir Garip Orhan Veli*, Metis Yayınları, 5. basım, İstanbul, Kasım 2011.
- Nurullah Çetin; *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, 6. baskı, Ankara, Mart 2008.
- Orhan Veli; *Bütün Şiirleri*, Yapı Kredi Yayınları, 54. baskı, İstanbul, Ekim 2019.
- Orhan Veli; *Bütün Şiirleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2023.
- Orhan Veli; *Garip*, Yapı Kredi Yayınları, 7. baskı, İstanbul, Ocak 2021.
- Orhan Veli; *Şairin İşi*, Yapı Kredi Yayınları, 5. baskı, İstanbul, 2011.
- Öztürk Emiroğlu; *Türkiye'de Edebiyat Toplulukları*, Akçağ Yayınları, 5. baskı, Ankara, Aralık 2014.
- Şerif Aktaş; *Şiir Tahlili (Teori ve Uygulama)*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara, 2013.
- Tufan Şahin; *9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Özet*, Pano Yayınevi, 1. baskı, Ankara, 2023.
- Türk Dili ve Edebiyatı I*, Açık Öğretim Lise Yayınları, 7. baskı, Ankara, 1997.

Yahya Kemal; *Edebiyata Dâir*, İstanbul Fethi Cemiyeti Yayınları, 11. baskı, İstanbul, 2017.

Yılmaz Taşçıoğlu, Muharrem Dayanç ve Nurullah Çetin; *Yeni Türk Edebiyatına Giriş*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1. baskı, Eskişehir, Ekim 2009.

Yılmaz Taşçıoğlu; *Türk Şiirinde Bir Garip Adamı Orhan Veli Kanık*, Beykoz Belediye Başkanlığı Yayınları, İstanbul, Aralık 2004.

Zeynep Çoban; “Hicri Dede’nin Terci-i Bend’inden Bazı Denemelerin Tahlili”, *Kirkuk University Journal- Humanity Studies*, Cilt 16, Sayı 1, Kerkük, 2021.

AN ANALYSIS OF ORHAN VELİ KANIK’S POEM NAMED *MONTÖR SABRİ*

Dr. Rawyar Abbas Jaafar al-Jabbari, Kirkuk University, Faculty of Humanities Education, Department of Turkish Language, rawyarabbas@uokirkuk.edu.iq (ORCID ID: 0000- 0001-7235- 4367).

ABSTRACT

Orhan Veli Kanık, one of the important writers of a Turkish poetry in the republican and one of the founders of the Garip poetry movement and community, used individual and realistic themes in his poems and wrote about the daily (positive and negative) life issues of the society. He connects with readers through an approach that enjoys living, handles the sweet and harsh sides of life together, and looks at everything with a slightly cynical eye. The humor and sarcastic titles he added to some of his poems express his world of thought and way of feeling. The poet opposed the aruz and syllabic meter and took a stand in favor of free poetry. Therefore, Orhan Veli Kanık; An examination of his poem titled Montör Sabree will be eye-opening for his world to can we see his talent in the poet. Orhan Veli Kanık being a heterogeneous perspective poet his serial novel Montör Sabri is analyzed within the scope of Şerif Aktaş’s book The Analysis of poem (Theory and Practice).